

Ondatra zibethicus

Synonyma:

České jméno: ondatra pižmová

Anglické jméno: Muskrat

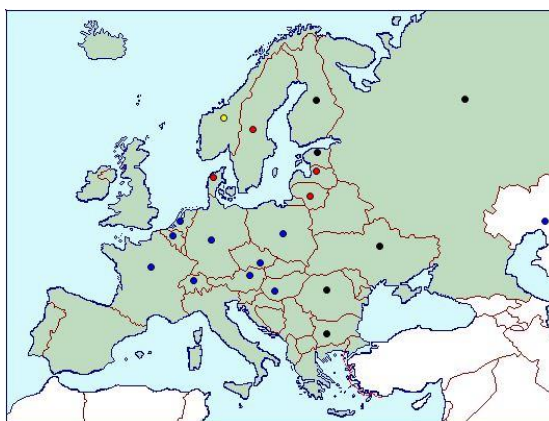
Čeleď: *Cricetidae*

Obr. 1 *Ondatra pižmová*. Foto: Jiří Šafář

Původ: Severní Amerika, vyjma nejsevernějších oblastí.

Sekundární rozšíření: Prvně byla vysazena v Evropě v roce 1905, a to na zámku v Dobříši knížetem Josefem Colloredo-Mansfeldem. Odtud se ondatra začala šířit Evropou, stejně jako úniky z farem z různých částí Evropy (Francie, Belgie) a záměrnými introdukcemi (Finsko, Rusko). Dnes se vyskytuje od evropského pobřeží Atlantiku po východ Sibíře (chybí pouze na Pyrenejském poloostrově, Britských ostrovech, v Itálii a Řecku), šíří se i do Číny, Mongolska a Koreje. Vysazena též v Argentině v oblasti Ohňové země.

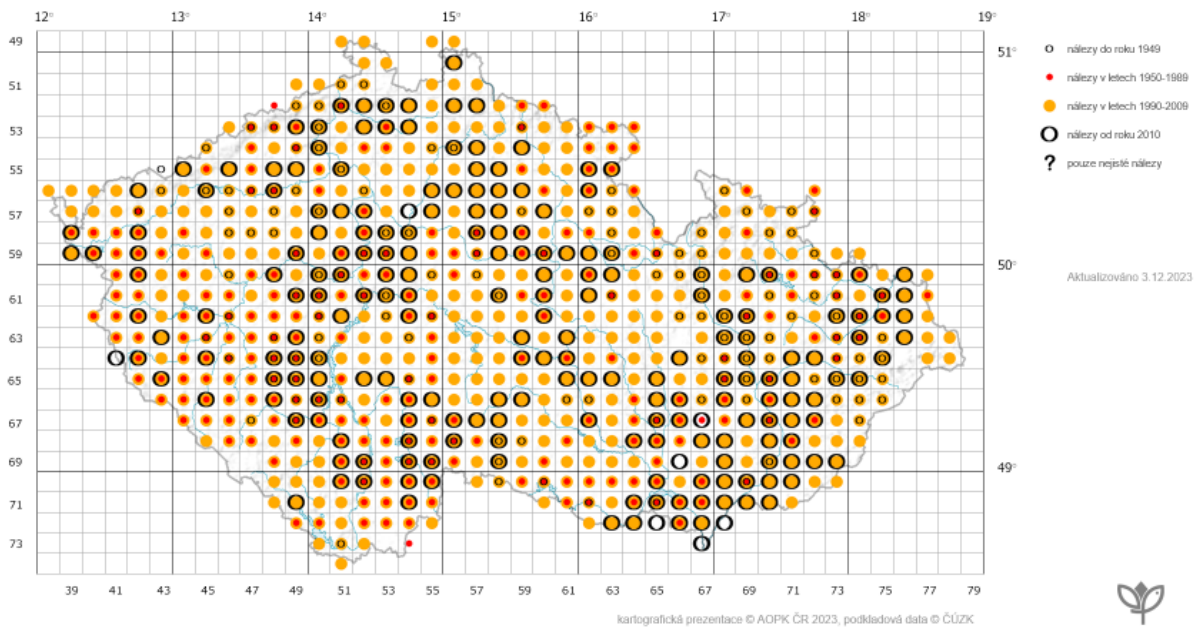

● Plošné rozšíření ● Lokální rozšíření ● Přítomen (bez bližších inf.) ● Ojedinelý výskyt

Obr. 2 *Ondatra pižmová* v Evropě (www.cabi.org)

Rozšíření v ČR: Vysazena byla roku 1905 na Starohuťském rybníku u Dobříše, na Padrt'ských rybnících v Brdech a v Opočně. Následně došlo k explozivnímu šíření, do 20 let byla po celém území ČR. Masivní nárůst populace dosáhl svého vrcholu v 70. letech 20.

století, od poč. 80. let stavy početnosti klesají. V roce 2000 byla velikost populace zhruba na 15% jejího výskytu v 60. letech 20. století. Dnes je její výskyt zaznamenán na cca 96% našeho území, s výjimkou výše položených lesnatých oblastí.

Obr. 3 Výskyt ondatry pižmové v ČR - nálezová databáze AOPK ČR

Cesty zavlečení: Záměrně vysazována jako lovná zvěř či obohacení místní fauny, též kožešinové zvíře na farmy (kožešina z ondatry je známa pod označením bizam). Odtud možné úniky a dále samovolné šíření.

Popis: Délka těla 25 – 40 cm, váha 1 – 1,5 kg. Ocas je ze stran mírně zploštělý, lysý a drobně šupinatý, dlouhý 20 – 30 cm. Hlava poměrně malá, uši nepatrně vyčnívají ze srsti. Ta je kaštanově hnědá až šedohnědá, břicho světlejší. Zvláště na hřbetě řídce vyčnívají štětinovité pesíky. Samci disponují velkými pachovými žlázami u řitního otvoru, které vylučují látku pižmového zápachu.

Obr. 4 Ocas je lysý a drobně šupinatý. Foto: Jiří Šafář

Semiakvatický druh, osidluje střední a menší rybníky, nádrže, slepá ramena řek a bažiny, u kterých je alespoň část plochy zarostlá rákosem či orobinci. Z tekoucích vod se vyskytuje

v potocích s vyššími hlinitými břehy. Ideální jsou polohy do 600 m. n. m. Na podzim a zjara je možné zastihnout migrující jedince i několik km od vody. Ondatra má převážně soumravnou a noční aktivitu. Obývá území o rozloze cca 0,5 ha či 0,5 km toku. Rodiny žijí v pobřežních norách či výjimečně v kupkách z rostlin vysokých cca 1,5 m (rákos, ostřice a jiné byliny – na rozdíl od mnohem větších bobřích hradů nepoužívá na stavbu větve). Vchody do obydlí pod vodní hladinou. U nás se rozmnožuje dvakrát do roka, ve vrhu cca 5 mláďat. V přírodě se dožívá cca 3 – 5 let, v zajetí až 10. Živí se převážně rostlinnou stravou (orobinec, rákos, v zimě kořeny, oddenky), nepohrdnou však ani mlži či menšími rybami.

Možnosti záměny: Z vodních hlodavců se u nás vyskytuje bobr evropský (*Castor fiber*) a nutrie říční (*Myocastor coypus*), oba druhy jsou větší – bobr 90-140 cm, nutrie 40-80 cm. Bobr má navíc silně zploštělý ocas, a sice v dorzoventrálním směru. Oba zmínění hlodavci též disponují nápadně oranžovými řezáky.

Obr. 5 Nutrie říční. Foto: Jakub Schneider

Obr. 6 Bobr evropský. Foto: Jiří Šafář, Fotoarchiv AOPK ČR

Riziko: Ondatra má dle nejnovějších poznatků v invazním areálu silně negativní vliv na biodiverzitu, ekosystémy i zdraví člověka. V oblastech vyšší populační hustoty může ohrožovat stabilitu říčních břehů a rybníčních hrází (jedna ondatra přesune za svůj život při hrabání nor až 5m³ zeminy), způsobovat lokální úbytek vodních rostlin (lekníny, stulíky) a redukovat porosty rákosin, což může limitovat hnízdění vodního ptactva. Z hlediska dopadů na biodiverzitu a ekosystémy je alarmující zejména predanční vliv ondatry na bezobratlé, konkrétně na velké mlže. Ondatry byly také spojeny s výskytem chorob přenosných na člověka (leptospiróza, tasemnice, měchožil, kryptosporidióza).

Likvidace: Odstřel či odchyt. U nás patří ondatra mezi zvěř, kterou lze lovit od 1. listopadu do konce února. Bližší podmínky lovu stanoveny nejsou. Dříve se lovila pomocí tzv. vypichování, do želez, ondatřích šlehaček (v podstatě velká pastička na myši) či drátěných vrší – uvedené metody dnes patří mezi zakázané způsoby lovu. Mezi povolené způsoby odchyty lze řadit živochytné pasti – sklopce či nastražené nádoby, kde je nutné zajistit časté kontrolování, aby zde zvířata nebyla umístěna příliš dlouho.

Především odchytem se podařilo při počáteční invazi vymýtit ondatru z Anglie v letech 1933 - 1937. V Německu funguje 6 profesionálních lovců ondater na plný úvazek, se sítí proškolených dobrovolníků odloví či odchytí cca 400 000 ondater ročně. Nejvýznamnějšími predátory ondater jsou u nás norek americký, liška obecná, výr velký, vydra a větší dravci.

Zdroje:

Anděra M. Gaisler J. 2012. Savci České republiky – popis, rozšíření, ekologie, ochrana. Academia, Praha, 285 pp.
Drmotá J. 2006. Pohled do historie lovu zvěře. Myslivost 2/2006: 18 – 20.

Foit J., Křížanová I. 2010: Neobvyklé potravní chování ondatry pižmové. *Živa* 2/2010: 91.
Gosling L. M. 1989. The eradication of muskrats and coypu from Britain. *Biological Journal of the Linnean Society* 38 (1): 39 – 51.
Mlíkovský J., Stýblo P. (eds.). 2006: *Nepůvodní druhy fauny a flóry ČR*. ČSOP Praha, 496 pp.
Nentwig W. (ed.) 2014. *Nevítaní vetřelci – Invazní rostliny a živočichové v Evropě*, Academia Praha, 247 pp.
<http://www.cabi.org/isc/datasheet/71816>

Autor: Tomáš Görner, AOPK ČR (tomas.gorner@nature.cz)

Aktualizováno: 4. 12. 2023